

Inhoud:

Inhoud:	2
1. Inleiding.....	2
2. Theatertermen en principes.....	2
Het speelvlak	2
Actie reactie/vraag en antwoord/samenspel.....	3
De 5 W's	3
Conflict.....	3
Improvisatie.....	3
Mise-en-scène	4
Subtekst.....	4
Opbouwen naar climax.....	4
Incasseren.....	4
Vierde wand.....	4
Tijd op het podium.....	5
Schakelen tussen emoties.....	5
Een lichaam op spanning.....	5
Overdrijven en toch geloofwaardig blijven	6
Verbeelding.....	6
3. EHBO "wat te doen als je..."	6
...moet giechelen.....	6
...zenuwen hebt.....	6
...iets verkeerd zegt of een stuk tekst vergeten bent.....	6
...moet hoesten of je neus bloedt.....	6
...regisseur nog snel wat verandert.....	7
...al op bent en iets vergeten bent.....	7
...al op bent en naar het WC moet.....	7
...GSM af gaat tijdens het spelen	7
5. Hoe zit het met de taal?	7
6. Drietalig woordenlijstje.....	8

1. Inleiding

In deze handout willen we je, naar aanleiding van het theaterweekend, een aantal zaken meegeven.

Je vindt o.a. een aantal opdrachten terug die je ook tijdens het weekend hebt gedaan, er worden een aantal theatertermen van naderbij bekeken én je vindt ook een EHBO lijstje terug!

We wensen je er heel veel plezier mee en hopen je ergens in het theaterlandschap nog eens te ontmoeten.

2. Theatertermen en principes

Het speelvlak

Het speelvlak is de ruimte die kan gebruikt worden om op te "spelen". Het is belangrijk bij

iedere oefening en toonmoment het speelvlak te bepalen zodat de spelers weten waar en tot waar ze de ruimte kunnen gebruiken.

Vaak moeten de spelers er op gewezen worden ook de uitersten van het speelvlak op te zoeken.

Actie reactie/vraag en antwoord/samenspel

Dit is één van de belangrijkste basisprincipes in het theater.

Letterlijk: iemand stelt een vraag en iemand anders antwoordt. Deze redenering dient op iedere actie doorgetrokken te worden. Niet alleen op letterlijke vragen moet geantwoord worden maar iedere actie, vraagt om een reactie.

Er stapt bv iemand naar je toe en daar moet op gereageerd worden. Die reactie kan positief of negatief zijn, kan met grote gebaren zijn of heel klein maar er moet – en wordt ook – wel op gereageerd worden (eventueel ook onbewust!). Een derde speler zou vervolgens op die actie kunnen reageren. Bv iemand stapt naar iemand toe, er volgt een innige omhelzing tussen die 2 en een derde stapt er op af om deze 2 hardhandig uit elkaar te halen.

Dit vraagt van de spelers een goede concentratie, verbeelding en inleving! Je moet als speler voortdurend en bliksemsnel keuzes maken, wat doet ik met deze input? Ga ik mee of zet ik me er tegen af. → [Inkasseren](#)

De 5 W's

Als het over de 5 W's gaat dan gaat het over Wie, Wat, Waar, Wanneer en Waarom (of ook wel hoe). Als je een scène gaat maken dan is het heel handig om op al deze vragen een antwoord te zoeken en je zal zien dat je meteen genoeg materiaal hebt.

WIE: Wie speelt er mee? Welke personages?

WAT: Wat gebeurt er in de scène? Wat is er aan de hand? Wat is het conflict?

WAAR: Waar gebeurt het? Op welke specifieke plek speelt het zich af?

WANNEER: Wanneer gebeurt het? Bepaal een tijdstip: vandaag, in de middeleeuwen of in de toekomst, 's morgens of 's nachts,...

WAAROM/HOE: Waarom gebeurt het? Welke reden zit er achter? Wat zijn de motieven?

Ga het niet te ver zoeken! Ons dagelijks leven zit boordevol inspiratie!

Conflict

Een conflict is een botsing, een aanvaring, een hindernis, een crisis, een ruzie tussen personages onderling, personages en hun omgeving of met zichzelf. Een conflict is een tegenstrijdigheid.

Conflicten en tegenstrijdigheden maken dat het interessant en fascinerend blijft om naar iets te kijken. Het maakt de toeschouwers nieuwsgierig: wat gaat er nu gebeuren, hoe gaan ze dit oplossen? Let wel op dat je niet te vlug een oplossing vindt. Oplossingen zijn eigenlijk helemaal niet zo interessant om naar te kijken!

Een conflict hoeft niet altijd iets negatiefs en agressiefs te zijn, een conflict kan zich bv ook voordoen wanneer 2 mensen dicht bij elkaar staan, elkaar duidelijk graag willen omhelzen of zoenen maar geen van 2 weet hoe hier aan te beginnen. Bang om afgewezen te worden. De aarzelingen, de pogingen en de worsteling met zichzelf zijn conflicten op zich!

Improvisatie

Bij improvisaties ga je spontaan dingen bedenken en uitvoeren. Je spreekt op voorhand slechts een bepaald aantal zaken af: bv wie je bent en/of waar het zich afspeelt en/of wat er aan de hand is. Vervolgens ga je de vloer op en verzin je de rest er gewoon tijdens het spelen bij. Belangrijk is dat je niet al met bepaalde verhaaltjes in je hoofd speelt maar dat je gebruik maakt van datgene wat de andere spelers inbrengen: actie en reactie!

Uit improvisaties ontstaan vaak hele mooie scènes. Het is dus een handig middel als je een scène gaat maken. In plaats van alles achter een tafel te zitten bedenken, ga je met een

paar elementen de vloer op en laat je je verrassen door wat er ontstaat!

Mise-en-scène

De regisseur bepaalt, al dan niet samen met spelers, waar alles en iedereen op het toneel staat, naar wie je kijkt en hoe je ten opzichte van de andere spelers staat.

De mise-en-scène bepaalt voor een deel de inhoud van het stuk.

Bv sta je heel dicht bij elkaar: ben je verliefd? of sta je ver van elkaar en kijk je elkaar niet aan: is er ruzie?

Bij een goede mise-en-scène kan je al veel duidelijk maken zonder dat er nog maar één woord is gezegd.

Subtekst

Dit is tekst die niet letterlijk in een toneelstuk staat maar die je tussen de regels door kan lezen. Het is wat je denkt terwijl je je tekst zegt. Dit is ook hoe je subtekst moet "spelen": je zegt je tekst terwijl je je subtekst denkt. Bv "Alles ok met jou?" *Je zegt: "Ja!" en denkt: "Helemaal niet, maar dat gaat jou niks aan!"*

Door subtekst erbij te denken, ga je die "ja" net iets anders uitspreken of ga je je houding net iets aanpassen waardoor wat je zegt extra betekenis krijgt, hetgeen je speelt geloofwaardiger wordt en een extra dimensie krijgt.

Opbouwen naar climax

Een belangrijk gegeven bij theatermaken is je publiek nieuwsgierig maken en houden. Zorg er dus voor dat je niet meteen alles prijs geeft zodat ze de aandacht kunnen vasthouden. Beetje bij beetje, niet alles tegelijk maar ook niet te weinig want als ze het niet begrijpen, haken ze ook af.

Incasseren

Met incasseren wordt bedoeld: laten binnenkomen. Als een speler een actie krijgt aangeboden en hij wil daar op reageren dan moet hij eerst deze actie laten binnenkomen, incasseren. In het dagelijkse leven doen wij dit automatisch: iemand zegt iets tegen ons of drukt zich in een bepaalde mimiek uit, wij laten dat binnenkomen, geven daar betekenis aan en dan pas gaan wij reageren.

In het theater is dit niet altijd evident. Als we een scène al een aantal keer hebben gespeeld en we weten hoe we moeten reageren vergeten we vaak het incasseren. Het gebeurt ook vaak dat wanneer we ons niet voldoende in een rol of situatie inleven, we nauwelijks incasseren. Het is dus belangrijk je bij iedere actie af te vragen "wat doet dit met mij, wat vind ik hier van" alvorens je een reactie geeft.

Incasseren is in feite een summier pauzemoment inlassen waarin we hetgeen zich net daarvoor heeft afgespeeld gaan verwerken en daar opnieuw betekenis aan gaan geven.

Vierde wand

Als je een klassiek podium bekijkt heb je 3 duidelijke wanden: een achterwand en 2 zijwanden.

Één wand is er niet, logisch want daar zit het publiek en anders zouden die niets kunnen zien van wat er zich op het podium afspeelt. Deze wand noemen we de vierde wand.

In heel wat theaterstukken wordt er door de spelers gedaan alsof er geen publiek is. In dit soort theatervoorstellingen wordt er dus gedaan alsof die vierde wand er wel is. Je kijkt dan als het ware binnen in een "huiskamer" waarvan de personages op het podium doen alsof ze geen weet hebben dat er naar hen gekeken wordt.

In andere voorstellingen wordt die vierde wand dan weer net doorbroken en gaan de spelers het publiek aanspreken: het doorbreken van de vierde wand.

Hier zijn heel veel variaties in mogelijk. Zo kan bv één personage de vierde wand doorbreken

en af en toe het publiek aanspreken terwijl alle andere personages doen alsof er geen publiek is.

Tijd op het podium

Het is belangrijk er even bij stil te staan dat de tijd die "een handeling" in het dagelijkse leven inneemt, MINDER tijd in beslag neemt dan een handeling op het toneel. Het is namelijk zo dat de handeling die je op toneel doet, bedoeld is voor het publiek, het publiek moet je handeling kunnen zien en daar als het ware betekenis aan kunnen geven. In het dagelijkse leven doe je dingen voor jezelf, dat hoeft niemand gezien te hebben. Op toneel moeten deze dingen een weg afleggen: er wordt een handeling uitgevoerd op het toneel die nog de weg naar het publiek moet afleggen die er dan pas betekenis aan kunnen geven (= zien + verwerken). Je moet het publiek dus TIJD geven om naar alles wat er gebeurt te kijken.

Schakelen tussen emoties

In theater draai er veel rond emoties: je bent blij, bang, boos, verdrietig of iets in die aard. Maar heel vaak veranderen die emoties plotseling, net zoals in ons eigen leven! Het ene moment ben je nog heel blij en het volgende moment ben je heel verdrietig omdat je bv een heel triest telefoontje krijgt. Het vraagt veel concentratie, inleving en lichaamsspanning om dit op het podium op een geloofwaardige manier te doen. Als je een goede verbeelding hebt en je leeft je helemaal in in de scène gaat het een stuk makkelijker!

Een lichaam op spanning

Een lichaam dat op spanning is, zorgt ervoor dat je alert en geconcentreerd bent en onmiddellijk kan reageren op alles wat zich rondom jou voordoet.

Hoe zorg je er nu voor dat een lichaam op spanning is? We vertrekken vanuit de basishouding dit wil zeggen:

- **Voeten** op heupbreedte, dat is niet tegen elkaar maar ook niet al te ver uit elkaar, netjes onder je heupen. De punten van je voeten wijzen recht naar voor en je zorgt dat je gewicht over je hele voet is verdeeld: dus niet alles op de hielen en ook niet op je tippen! En alles mooi verdeeld over 2 voeten! Let goed op dat je niet op één voet gaat leunen.
- Vervolgens gaan we naar de **benen** kijken en meer bepaald naar onze **knieën**, die zijn niet op "slot" dwz dat je helemaal naar achter drukt waardoor je niet zachtjes kan wiebelen. Dus wiebelen met je knieën moet kunnen!
- Onze **billen** spannen we op!
- De **romp** wordt mooi opgericht op het "onderstel" geplaatst, met een mooie rechte **rug**! Dus in die rug gaan hangen is geen optie. Onze onderste **buikspieren** spannen we lichtjes aan, op zo'n manier dat het geen moeite kost. Onze **borstkas** lichtjes naar voren en schouders achteruit. Onze romp is een belangrijk onderdeel, het is nl onze "klankkast". Een goed opgerichte romp en lichaam zorgt ervoor dat onze stem alle mogelijkheden krijgt om goed te klinken!
- De **armen** hangen naast het lichaam: dus niet in de zakken, niet gekruist en niet op de rug.
- Het **hoofd** plaatsen we recht op onze romp. Als hulpmiddeltje kan je bovenop je kruin een plukje haar nemen en dat recht naar boven trekken. Op die manier kan je jezelf nog wat extra oprichten en letterlijk wat groter maken.

Nu sta je in wat we noemen een basishouding wat een goed vertrekpunt is om van daaruit te gaan spreken en bewegen. Deze houding voelt in het begin niet natuurlijk aan maar als je er regelmatig de aandacht op vestigt, wordt het een automatisme.

Overdrijven en toch geloofwaardig blijven

Groot spelen en toch geloofwaardig blijven is niet eenvoudig. De uitdaging is om niet in vorm te belanden. Daarvoor vertrek je best vanuit directe, authentieke impulsen en ga je die stapsgewijs uitvergroten. Doet een opmerking je bijvoorbeeld de wenkbrauwen heel eventjes fronsen, probeer dit dan de volgende keer uit te vergroten door het fronsen langer vast te houden en je spieren nog wat meer aan te spannen. Eens je de juiste uitvergrootte vorm hebt gevonden mag je niet vergeten waar je die vandaan hebt gehaald. Met andere woorden, wat was de impuls om die wenkbrauwen te fronsen? Dat was die gekke opmerking van zoëven. Je incasseert die opmerking zoals in het begin (→ [incasseren](#)), je probeert als het ware steeds dat gevoel terug op te wekken, terwijl je nu heel groot en lang fronst. Samenvattend zijn de impulsen nog steeds waarachtig en eigenlijk de reacties ook, alleen is de vorm waarin je reageert lekker uitvergroot.

Verbeelding

Wanneer je op de vloer staat en gaat spelen is het belangrijk dat je voldoende verbeelding of fantasie hebt zodat je je kan inleven in de situatie die zich voordoet.

Het gaat over het totale plaatje nl wie je bent, waar je bent, wat er aan de hand is.

Vaak is dat totaal plaatje op het podium helemaal niet zo totaal. Je speelt bijvoorbeeld dat je in een bos bent maar je staat op een kale vloer. Als jij dat bos goed kan verbeelden dan ga je ook spelen alsof dat bos er wel is: je moet je bukken voor lage takken, je schrikt van een plots geluid, je houdt je muisstil achter een dikke eik...

Hoe meer verbeelding, hoe makkelijker het spelen is en hoe meer je publiek ook echt het bos gaat zien!

3. EHBO “wat te doen als je...”

...moet giechelen

Denk er aan dat je niet als jezelf op het podium staat maar dat je een personage speelt. Concentreer je en probeer te denken en te voelen wat jouw personage voelt.

Weet dat alles op een podium zichtbaar is dus bijt op je tanden én doorspelen!

Als iemand anders giechelt en je ziet dit, reageer er dan op vanuit je personage. Misschien begin je wel mee te lachen of wordt je net verdrietig of kwaad.

...zenuwen hebt

Heel normaal! Iedereen heeft zenuwen als hij of zij op moet. Trek je even terug in een rustig hoekje met je favoriete muziek of ga even heel wild springen of een rondje lopen. Voor iedereen helpt iets anders en het belangrijkste is dat de tijd wat sneller voorbij gaat want eens je op het podium bent gaat het allemaal stukken beter!

...iets verkeerd zegt of een stuk tekst vergeten bent

Dat gebeurt heel vaak! Het beste wat je kan doen, is gewoon doorspelen alsof er niets aan de hand is, alsof het zo bedoeld is. Jij en je medespelers weten wat er juist had moeten komen maar het publiek weet dat absoluut niet. Pas als jij laat merken dat er iets fout is gegaan, zullen zij het ook weten dus let the show go on!

...moet hoesten of je neus bloedt

Probeer het te doen zoals jouw personage zou doen en reageer zoals jouw personage zou reageren.

Ben je een chique dame zoek dan naar een proper zakdoekje of maak van hoesten nette kuchjes, ben je een vagebond, veeg het bloed van je neus dan heel nonchalant aan je

mouw!

...regisseur nog snel wat verandert

Pas als alle deeltjes van het stuk gekend zijn, kan alles aan elkaar geplakt worden en kan de regisseur beginnen kijken waar er nog wat moet veranderen zodat het een mooi geheel wordt. Er zullen naar alle waarschijnlijkheid nog dingen aangepast of verschoven worden. Dat kan verwarrend zijn maar als iets niet duidelijk is, aarzel dan niet om het te vragen. De regisseur zal er alles aan doen om ook de veranderingen nog een aantal keer te spelen voordat je echt het podium op moet.

...al op bent en iets vergeten bent

Heel lastig maar het kan gebeuren. Een goede dosis improvisatie komt nu goed uit! Misschien bedenk je wel iets leuks dat je het toch nog kan gaan halen of bedenk je iets waarom je het niet bij hebt.

Dit vraagt vaak wel enige training en ervaring!

...al op bent en naar het WC moet

De eerste regel is: niet te veel drinken voor je gaat spelen en net voor je op gaat nog even snel naar het WC.

En toch kan het dan gebeuren dat je nog moet! De enige oplossing is de spelen, spelen, spelen zodat je vergeet dat je moet. Misschien kan je het naar het WC gaan ook in jouw spel integreren??

...GSM af gaat tijdens het spelen

Het zou niet mogen! GSM's uit! niet alleen voor het publiek maar ook voor de spelers en dus ook niet op stil, het kan zo'n ellendige storingen in de boxen veroorzaken!

gebeurt het toch dan zal je er iets mee moeten doen. Improviseren als de besten, doen alsof het erbij hoort of rondkijken met een gezicht van "wat gebeurt er hier nu allemaal?"

4. Hoe zit het met de taal?

De focus ligt niet zozeer op het verwerven van nieuwe woordenschat noch in het systematisch verbeteren van de tweede/derde taalkennis. De insteek in deze workshop is dat we de angst om fouten te maken in een vreemde taal willen wegnemen. Je mag er op vertrouwen dat je je al met een beperkte woordenschat kan verstaanbaar maken in een andere taal, ook zal je passieve kennis van de tweede taal geprikkeld worden.

Je hebt zonder het te weten al een heleboel woorden in een andere taal gehoord. Durf er op te vertrouwen dat die woorden je gaan helpen om de anderen te verstaan. Wees creatief in het zoeken naar woorden, gebruik je armen, benen, synoniemen én je tegenspelers.

Het grote voordeel van theater is dat we met ons hele lichaam werken om gevoelens uit te drukken. Gevoelens zijn universeel maar toch moet er soms ook wat gezegd worden. Heb geen schrik om woorden te illustreren, om je lichaam in te zetten om jezelf verstaanbaar te maken. Vraag ook hulp aan de anderen. Misschien weet iemand wel een synoniem dat weer iemand anders kan vertalen. Zo kom je er samen. Laat zien dat ook jij niet perfect meertalig bent en dat dat geen probleem is. Durf risico's te nemen en iets in een andere taal te zeggen. Als jij als eerste je kwetsbaar toont, zullen de anderen volgen. Zo werkt het ook in theater zelf. Durf op je bek te gaan, alleen zo kom je tot mooie resultaten. Theater maak je samen, spreken doe je ook samen.

5. Drietalig woordenlijstje

Wat wil je graag onthouden? Gelieve zelfstandig aanvullen!

 	 	
Bezigheden	Tätigkeiten	Actions
doen alsof	so tun als ob	faire mine de
acteren	schauspielern	faire du théâtre, jouer la comédie
reageren	reagieren	réagir
regisseren	Regie führen, inszenieren	mettre en scène
„incasseren“	„einkassieren“	« encaisser »
improviseren	improvisieren	improviser
spelen	spielen	jouer
durven	sich trauen	oser
vergeten	vergessen	oublier
voelen/denken	fühlen/denken	sentir/penser
overdrijven	übertreiben	exagérer
Personen	Personen	Personnes
de regisseur	der Regisseur	le metteur en scène
de acteur/actrice	der/die Schauspieler(-in)	le comédien (-ne), l'acteur (actrice)
het publiek	das Publikum	le public
de toeschouwer	ein Zuschauer	le spectateur
de hoofdfiguur, de held	der Protagonist, der Held	le protagoniste, le héros
de figurant	der Statist	le figurant
Op het toneel	Auf der Bühne/beim Auftritt	Sur scène
de proef	die Probe	la répétition
de dialoog/monoloog	der Dialog/Monolog	le dialogue/le monologue
het (oog)contact	der (Sicht-)Kontakt	le contact (visuel)
de focus	der Fokus, Mittelpunkt	le focus, le centre
het speelvlak, de vloer	die Spielfläche, der Boden	la surface de jeu, la scène, le sol
de spot	der Strahler/Scheinwerfer	le spot, le projecteur
de timing	das Timing	le timing
de plankenkoorts	das Lampenfieber	le trac
het volume	die Lautstärke	le son, le volume
het theater	das Theater	le théâtre
de voorstelling	die Vorstellung	une représentation
zenuwachtig	nervös	nerveux
het gebaar/de gebaren	die Geste/Gestik	le geste/la gestualité
de mimiek	die Mimik	la mimique
de rekwisieten	die Requisiten	les accessoires (<i>m</i>)
de moed	der Mut	le courage
het plezier	der Spaß	le plaisir
de fantasie	die Phantasie	l'imagination (<i>f</i>)
Het toneelstuk	Das (Theater-) Stück	La pièce (de théâtre)
de climax	der Höhepunkt	l'apogée, le paroxysme
de plot	der Plot	l'intrigue (<i>f</i>)
het tempo	das Tempo/die Geschwindigkeit	la vitesse
het conflict	der Konflikt	le conflit
de handeling	die Handlung	l'action (<i>f</i>)
de personage	die Person/Figur	le personnage
de oplossing	die (Auf-)Lösung	le dénouement
het probleem	das Problem	le problème
de rol	die Rolle	le rôle
de scène	die Szene	la scène
de tekst	der Text	le texte
Lichaamsdelen	Körperteile	Les parties du corps

